

7. Монетарний огляд [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.bank.gov.ua

8. Національний інститут стратегічних досліджень при Президентіві України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/880/>

Анотація

Розглядаються проблеми активізації інвестиційних процесів в Україні через грошову базу, облікову ставку. Аналізуються резерви оптимізації та рекомендовані пропозиції щодо регулювання грошово-кредитної політики НБУ на курс політики «дешевих грошей».

Ключові слова: *інвестиційний процес, монетарні важелі інвестиційного процесу, облікова ставка НБУ, річний темп інфляції.*

Аннотация

Рассматриваются проблемы активизации инвестиционных процессов в Украине через денежную базу, учетную ставку. Анализируются резервы оптимизации и рекомендуются предложения по регулированию денежно-кредитной политики НБУ на курс политики «дешевых денег».

Ключевые слова: *инвестиционный процесс, монетарные рычаги инвестиционного процесса, учетная ставка НБУ, годовой темп инфляции.*

Annotation

The article discusses the problem of inhibition of the investment processes in Ukraine. Among a number of factors impact on investment activity investigates such factors as interest rate on loans is analyzed to reduce reserves and recommended proposals for the regulation of the monetary policy of the NBU exchange rate policy of «cheap money».

Key words: *investment process, influence the activity of the investment process, the rate of compulsory reserve the NBU discount rate, the annual inflation rate.*

УДК 331.5.024.5

**Гайдаш О.С.,
аспірант кафедри управління персоналом і економіки праці,
Донецький національний університет**

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ ЯК ФАКТОР СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ

Постановка проблеми. Забезпечення сталого соціально-економічного розвитку України пов'язане з вирішенням низки важливих питань, серед яких: розбудова сучасної соціально-орієнтованої економіки, відродження вітчизняного виробництва, забезпечення соціальної захищеності населення. Одне із центральних місць у вирішенні вказаних проблем займає оптимізація функціонування ринку праці. Ринок робочої сили є важливою ланкою економічної системи країни і, відповідно, відображає більшість політичних і соціально-економічних процесів, що відбуваються в державі, та фокусує в собі найгостріші проблеми: посилення структурних диспропорцій зайнятості, підвищення рівня безробіття, неконтрольований відтік робочої сили, зміни в якості робочої сили і мотивації праці, зниження якості життя населення тощо. Зазначені процеси призводять до поглиблення кризових явищ, а їх вирішення створює передумови для сталого соціального і економічного зростання. Державне регулювання ринку праці у цьому контексті набуває визначального значення, що й обумовлює актуальність теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичну та методологічну основу дослідження склали праці вчених-економістів, серед яких: А. Сміт, К. Маркс, Дж. Кейнс, В. Василенко, О. Грішнова, Д. Богиня, Е. Лібанова, Н. Борецька, Ю. Макогон, О. Малиновська, В. Любецький, А. Мокій тощо. Однак, поряд з цим питання регулювання ринку праці в контексті сталого розвитку досліджено недостатньо та потребує наукових розвідок у цьому напрямі.

Постановка завдання. Мета статті – аналіз стану ринку праці України та розробка пропозицій щодо удосконалення державного механізму регулювання ринку праці в напрямі сприяння сталому розвитку національної економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Державне регулювання ринку праці – система правових та організаційно-економічних заходів держави, спрямованих на створення відповідних умов для забезпечення максимально можливої рівноваги між попитом і пропозицією робочої сили; оптимальної

величини заробітної плати при даному рівні розвитку економіки; забезпечення соціального захисту працівників і прав людини; сприятливих умов для відтворення конкурентоспроможного людського капіталу, – тобто на забезпечення ефективного використання наявної робочої сили для отримання максимального економічного і соціального ефектів [2, с. 142; 4, с. 67].

Важливе значення для дослідження державного регулювання ринку праці має обґрунтування суб'єкта і об'єкта регулювання. Згідно з теорією управління, до суб'єктів управління відносяться державні установи, організації та посадові особи, які формують державну політику відповідно до делегованих їм повноважень, а об'єктами є процеси і умови функціонування та відтворення робочої сили, зайнятості населення. Схематично суб'єкти та об'єкти державного регулювання ринку праці і соціальної політики в Україні наведено на рис. 1.

Рис. 1. Система суб'єктів та об'єктів державного регулювання ринку праці
 Джерело : розроблено автором за даними [1, с. 17; 7, с. 6-7]

Сучасний стан і тенденції розвитку ринку праці в Україні відображено в табл. 1.

Аналізуючи дані табл.1, можна зробити наступні висновки. По-перше, незважаючи на негативний вплив світової фінансово-економічної кризи, спостерігається стабільна тенденція до підвищення рівня економічної активності населення України. Так, у 2011 році рівень економічної активності населення у віці 15-70 років підвищився на 1,7% порівняно з докризовим 2007 роком. Вказана позитивна тенденція прослідковується і серед осіб працездатного віку. По-друге, безумовно, світова фінансова криза позначилась на рівнях зайнятості та безробіття в Україні. Як бачимо з даних табл. 1, у 2009 році рівень зайнятості в обох вікових групах (населення у віці 15-70 років, населення працездатного віку) знизився порівняно з 2008 роком на 1,6% та 2,6% відповідно, а рівень безробіття підвищився на 2,6% і на 2,7%. За адміністративними даними державної служби зайнятості, впродовж 2011 р. на її обліку перебувало 1,9 млн. незайнятих трудовою діяльністю громадян, що на 0,4% більше, ніж у 2010 р. Серед таких осіб кожен другий (49,6%) раніше займав місце робітника, майже кожен третій (31,0%) – посаду службовця, решту склали некваліфіковані працівники та особи без професії. Середньомісячна кількість зареєстрованих безробітних, порівняно з 2010 р., збільшилась на 11,8% та становила у 2011р. 505,3 тис. осіб, що складає близько третини (29,2%) від кількості безробітних працездатного віку, визначених за методологією МОП. Незважаючи на кризові умови розвитку української економічної системи, зростає розмір допомоги по безробіттю та номінальної заробітної плати. У 2011 році розмір допомоги по безробіттю збільшився на 239,25 грн. порівняно з 2007 роком і склав 878,52 грн., а номінальної заробітної плати – на 1282 грн. і склав 2633 грн.

Однак проведений аналіз, крім позитивних тенденцій стабільного зростання рівня економічної активності та розміру соціальних виплат, дозволив виявити наявність і негативних процесів на українському ринку праці. Кризові явища, недостатня гнучкість, структурні диспропорції призвели до застосування власниками і адміністраціями підприємств вимушених відпусток, скорочення робочого дня та звільнення працівників (рис. 2).

Таблиця 1

Динаміка основних показників ринку праці України у 2007-2011 рр.

Показник	Одиниця виміру	Рік				
		2007	2008	2009	2010	2011
Рівень економічної активності	% до чисельності відповідної вікової групи					
у віці 15-70 р.		62,6	63,3	63,3	63,7	64,3
працездатного віку		71,7	72,3	71,6	72,0	72,7
Рівень зайнятості населення	% до чисельності відповідної вікової групи					
у віці 15-70 р.		58,7	59,3	57,7	58,5	59,2
працездатного віку		66,7	67,3	64,7	65,6	66,5
Рівень безробіття населення	у % до е. а. н. відповідної вікової групи					
у віці 15-70 р.		6,4	6,4	8,8	8,1	7,9
працездатного віку		6,9	6,9	9,6	8,8	8,6
Кількість незайнятих громадян, які перебували на обліку в державній службі зайнятості впродовж звітного періоду	тис. осіб	2419,7	2500,7	2143,3	1847,4	1855,0
з них працевлаштовано		1098,6	1084,0	702,7	744,5	762,7
Рівень працевлаштування	у % до тих, які перебували на обліку	45,4	43,3	32,8	40,3	41,1
Навантаження незайнятого населення на 10 вільних робочих місць, вакантних посад	на кінець періоду, осіб	39	96	82	88	84
Кількість безробітних, які отримували допомогу по безробіттю	на кінець періоду, тис. осіб	468,3	652,1	408,6	411,3	365,3
Середній розмір допомоги по безробіттю	гривень	339,27	571,07	655,56	780,05	878,52
Середньомісячна заробітна плата:	гривень					
номінальна		1351	1806	1906	2239	2633
реальна	у % до відповідного періоду попереднього року	112,5	106,3	90,8	110,2	108,7

Джерело : розроблено автором за даними [8; 9; 10]

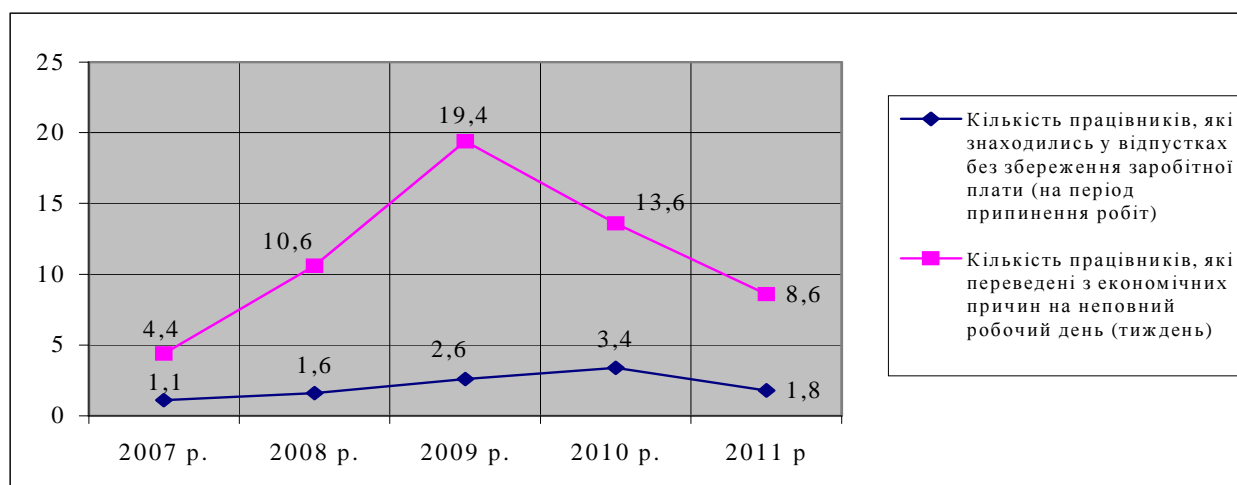

Рис. 2. Динаміка вимушеної неповної зайнятості у 2007-2011 рр.,%

Джерело : розроблено автором за даними [8; 9; 10]

Ці процеси найбільше охопили транспортну (30,1%), лісову (12,9%), будівельну (9,7%) галузі та промисловість (9,1%), в результаті чого чисельність безробітних на кінець 2011 року склала більше, ніж 1,7 млн. осіб [10]. Про структурні диспропорції на вітчизняному ринку праці свідчать і дані табл. 2.

Так, спостерігається значна невідповідність між чисельністю безробітних та потребою національної економіки у працівниках на заміщення вільних робочих місць протягом усього досліджуваного періоду. Цю стосується співвідношення попиту та пропозиції на робочу силу у розрізі професійних груп, то необхідно зазначити наступне.

По-перше, протягом 2008-2011 рр. спостерігається зниження чисельності безробітних та потреби підприємств у таких професійних групах: законодавці і вищі державні службовці, керівники, менеджери; технічні службовці; кваліфіковані робітники з інструментом; робітники з обслуговування, експлуатації та контролю за роботою технологічного устаткування, складання устаткування та машин.

По-друге, зростає чисельність не зайнятого населення у групах «Професіонали», «Фахівці», «Працівники сфери торгівлі і послуг», «Кваліфіковані робітники сільського та лісового господарств, риборозведення та рибальства» з одночасним зниженням попиту роботодавців на робочу силу із вказаних груп. Зважаючи на наведені дані, український ринок праці потребує глибокого реформування, спрямованого на максимальне забезпечення можливості реалізації власної наукової еліти, що забезпечить відповідний інноваційний розвиток і підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняної продукції чи послуг.

Таблиця 2

Динаміка попиту і пропозиції робочої сили за професійними групами працівників

Професійна група	Кількість громадян, незайнятих трудовою діяльністю (тис. осіб)				Потреба підприємств у працівниках на заміщення вільних робочих місць (тис. осіб)			
	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.
Усього	876,2	542,8	564,0	501,4	91,1	65,8	63,9	59,3
у тому числі за професійними групами								
законодавці, вищі державні службовці, керівники, менеджери	66,9	51,8	51,4	50,0	7,0	6,5	5,7	5,3
професіонали	54,6	45,0	48,1	45,7	10,9	10,0	9,0	9,0
фахівці	72,0	51,7	53,0	74,4	12,1	9,1	7,4	7,0
технічні службовці	46,2	31,2	31,8	27,5	3,8	2,4	2,2	1,7
працівники сфери торгівлі та послуг	106,6	66,0	76,6	71,3	8,4	8,0	7,9	6,2
кваліфіковані робітники сільського та лісового господарств, риборозведення та рибальства	42,0	19,5	22,8	20,5	0,8	0,7	0,7	0,6
кваліфіковані робітники з інструментом	116,3	77,6	69,9	57,0	20,1	11,4	13,2	13,0
робітники з обслуговування, експлуатації та контролю за роботою технологічного устаткування, складання устаткування та машин	176,8	106,8	107,2	93,9	14,4	7,7	7,9	7,9
найпростіші професії*	194,8	93,2	103,2	88,3	13,6	10,0	9,9	8,5

* включаючи осіб без професії

Джерело : [7]

Використання комплексного підходу до державного регулювання ринку праці у цьому контексті забезпечить вирішення завдання досягнення продуктивної зайнятості, макроекономічної стабілізації та сталого розвитку національної економіки. Комплексний механізм державного регулювання ринку праці України із зазначенням відповідних методів та інструментів впливу представлено на рис. 3.

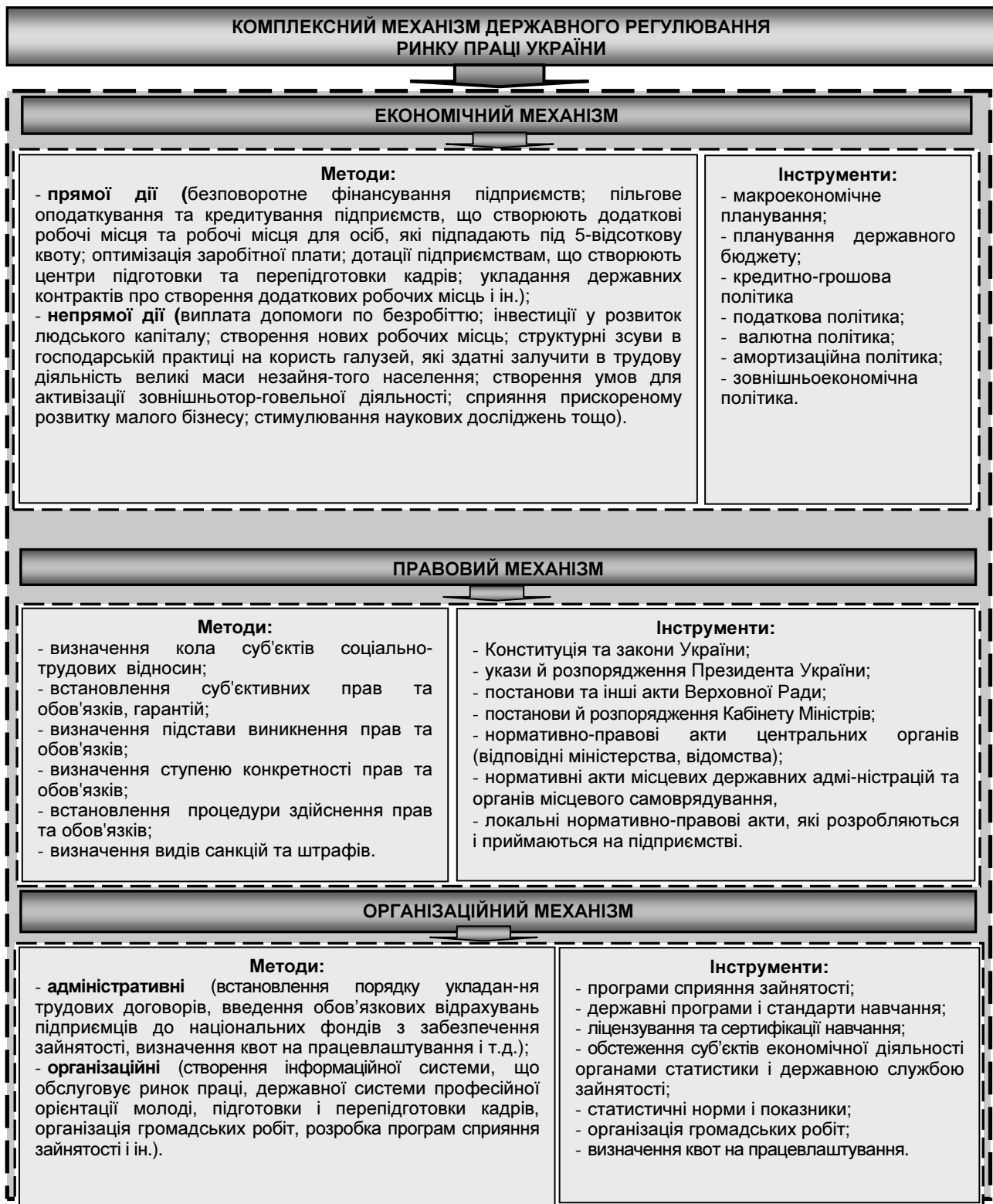

Рис. 3. Комплексний механізм державного регулювання ринку праці України
Джерело : розроблено автором за даними [3; 4, с. 68-69; 6]

Держава виконує роль координатора та посередника, що збалансовує та регулює економічні інтереси, коригує можливі кон'юнктурні коливання економіки, підтримує макроекономічну рівновагу, тому посилення ролі державних інститутів в управлінні ринком праці слід вважати об'єктивною вимогою сучасності.

Висновки з проведеного дослідження. Результати проведеного дослідження дають змогу зробити такі узагальнення та висновки: сучасний ринок праці України характеризується структурними

диспропорціями, що пов'язані зі впливом світової фінансово-економічної кризи та відсутністю дієвого механізму регулювання цих процесів з боку держави; до системи державного регулювання ринку праці необхідно застосовувати комплексний методологічний підхід, який включає визначення сутності державного регулювання ринку праці; розкриття його основних характеристик; визначення суб'єктів, об'єктів, принципів, завдань, інструментів, методів; ефективність державних механізмів регулювання ринку праці значною мірою залежить від урахування на державному рівні міжнародних орієнтирів соціально-економічної політики наддержавних організаційних утворень.

Отже, системність та комплексність підходів до державного регулювання зазначених вище аспектів функціонування ринку праці є необхідною передумовою позитивних зрушень на ринку робочої сили. Основними напрямками державної політики зайнятості на сучасному етапі розвитку повинні стати розширення сфери прикладання праці, формування сприятливого підприємницького середовища, підвищення соціальної захищеності громадян – усе це належить до стратегічних цілей державної політики сталого розвитку.

Бібліографічний список

1. Васильченко В. С. Державне регулювання зайнятості : [навч. посіб.] / В. С. Васильченко. – К. : КНЕУ. – 2003. – 252 с.
2. Гринкевич С. С. Важелі державного регулювання ринку праці в Україні / С. С. Гринкевич, І. О. Смолярчук // Науковий вісник НЛТУУ : [збірник науково-технічних праць]. – Львів : НЛТУУ. – 2006. – Вип. 16.3. – С. 141-144.
3. Дегтяр А. О. Домінанти державного регулювання розвитку ринку праці / А. О. Дегтяр, О. Г. Бондаренко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Trpu/2009_4/index.html
4. Дружиніна В. В. Механізм державного регулювання ринку праці: теоретичний аспект / В. В. Дружиніна // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 4. – Т. 4. – С. 67-71.
5. Економічна активність населення України : [статистичний збірник] / Державний комітет статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
6. Іванченко А. В. Формування механізмів державного регулювання зайнятості населення в Україні / А. В. Іванченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua>
7. Міненко В. Л. Державне регулювання ринку праці та зайнятості населення: теоретичний аспект / В. Л. Міненко // Актуальні проблеми державного управління. – 2009. – № 2 (36). – С. 5-9.
8. Ринок праці у 2007 р. : [довідь] / Державний комітет статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
9. Ринок праці у 2009 р. : [довідь] / Державний комітет статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
10. Ринок праці у 2011 р. : [довідь] / Державний комітет статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>

Анотація

У статті проаналізовано стан та тенденції розвитку ринку праці України. Обґрунтовано визначальну роль державного регулювання в забезпеченні продуктивної зайнятості, макроекономічної стабілізації і, відповідно, сталого розвитку національної економіки. Доведено необхідність застосування комплексного методологічного підходу до державного регулювання ринку праці.

Ключові слова: *ринок праці, зайнятість, безробіття, державне регулювання ринку праці, сталий розвиток економіки.*

Аннотация

В статье проанализировано состояние и тенденции развития рынка труда Украины. Обосновано определяющую роль государственного регулирования в обеспечении продуктивной занятости, макроэкономической стабилизации и, соответственно, устойчивого развития национальной экономики. Доказана необходимость применения комплексного методологического подхода к государственному регулированию рынка труда.

Ключевые слова: *рынок труда, занятость, безработица, государственное регулирование рынка труда, устойчивое развитие экономики.*

Annotation

In article the condition and tendencies of development of a labor market of Ukraine is analysed. It is proved defining role of state regulation in ensuring productive employment, macroeconomic stabilization and, respectively, a sustainable development of national economy. Need of application of a comprehensive methodological approach to state regulation of a labor market is proved.

Key words: *labor market, employment, unemployment, state regulation of the labor market, sustainable development of economy.*